

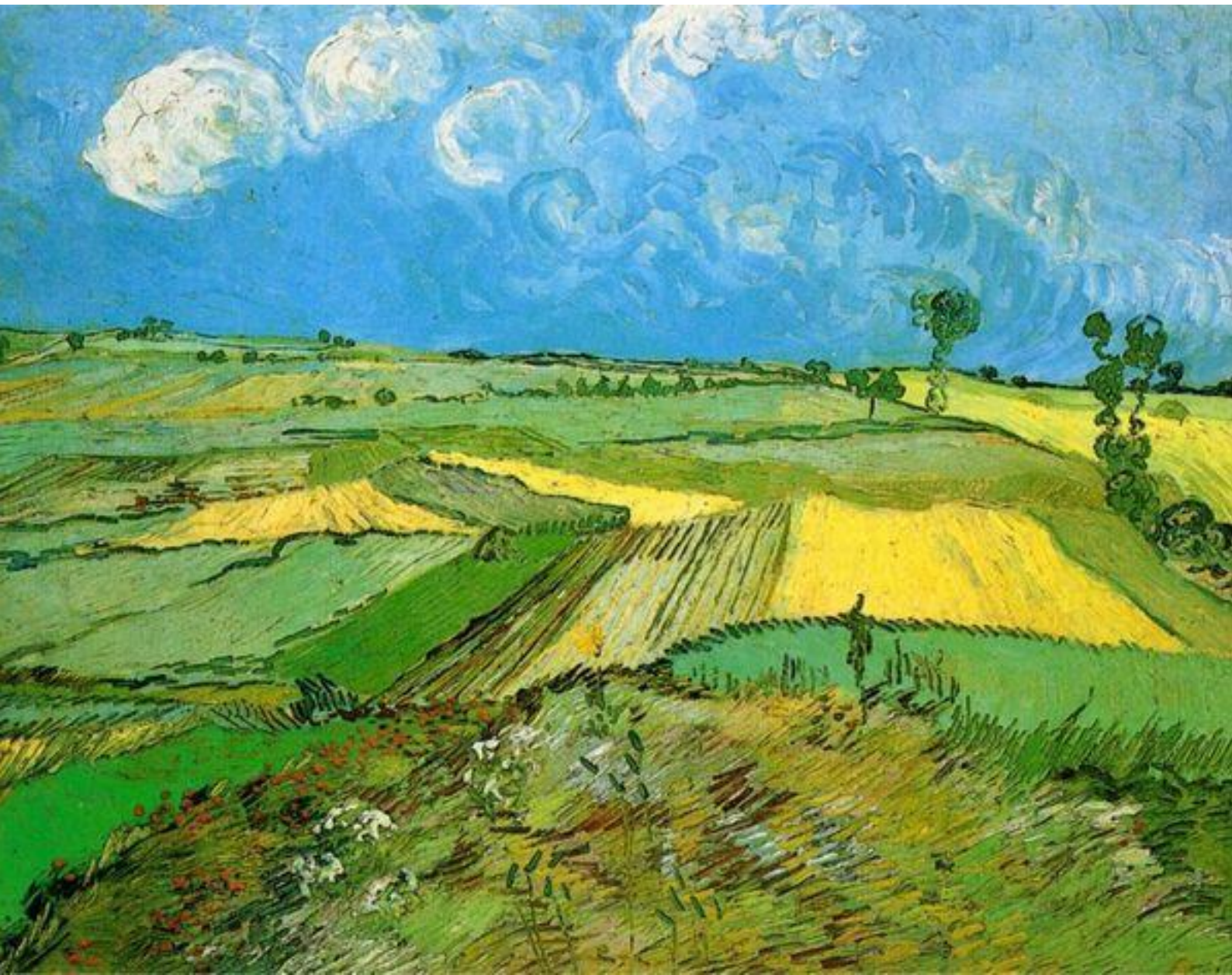
עבודת חקר בנושא היתר המכירה

מגישות: שחר אדרי וטל שחר סאטלר

מורה מלווה: הרב ידידיה כהן

בית ספר: אולפנת עפרה

תאריך הגשה: 1/04/2022

תוכן עניינים:

מבוא- עמ' 2

פרק א'- רבנים האוסרים על היתר המכירה- עמ' 3-4

פרק ב'- רבנים המסתייגים מההיתר המוחלט- עמ' 5-6

פרק ג'- רבנים המצדדים בהיתר המכירה- עמ' 7

פרק ד'- היתר המכירה בגינת נוי- עמ' 7-8

פרק ה'- נוסח שטר המכירה- עמ' 8

פרק ו'- מלאכות המותרות באדמה בשדה מכור- עמ' 8-9

סיכום- עמ' 10

רפלקציה- עמ' 10

ביבליוגרפיה- עמ' 11

עבודת חקר בנושא היתר המכירה בימינו

מבוא:

היתר המכירה הוא היתר למכירת הקרקע בארץ ישראל לגוי, על מנת להפקיע את קדושת האדמה ובכך לאפשר מלאכות חקלאיות גם בזמן השמיטה.

היתר המכירה מתבסס על מספר עקרונות:

- א. כיום מצוות השמיטה היא מנהג מדרבנן.
- ב. כאשר הקרקע ברשות גוי והמצווה היא מדרבנן, קדושת הקרקע מופקעת.
- ג. מכירה לזמן מסוים הינה מכירה לכל דבר.
- ד. למכירה זו ישנו תוקף משפטי עפ"י חוקי המדינה וחוקי והתורה

ההיתר איננו קבוע ויש לחדש אותו בכל שנה שביעית. ההיתר נוצר לצורך שעות דוחק בלבד ולכן אין להשתמש בו במקרים לא חיוניים.

בימי שיבת ציון, לפני כ- 150 שנה נכתב היתר המכירה ע"י גדולי הרבנים. המצב הכלכלי היה אז מאוד קשה והחקלאים בארץ ישראל הגיעו למצב של רעב אך גם אז, רבנים ביישוב הישן התנגדו בתוקף למכירת השדות. היתר המכירה נעשה מאז ע"י הרבנות.

בנושא היתר המכירה נחלקות הדעות: ישנם רבנים הטוענים כי היתר מכירה אסור לחלוטין, ישנם רבנים המצדדים בהיתר המכירה ואף מחשיבים אותו ככשרות מהדרין, ויש כאלו המסתייגים מההיתר המוחלט, ומתירים אותו בדיעבד.

בעבודתנו נבדוק מה דעת הפוסקים בשאלה האם בימינו כאשר המצב הכלכלי טוב יותר, היתר מכירה אסור או מותר רק בדיעבד, או שמא מותר מלכתחילה.

פרק א'- רבנים האוסרים על היתר המכירה

הרבנים המתנגדים להיתר המכירה וטוענים שיש הבדל מהותי בין מכירה זאת ובין מכירות אחרות. עם הרבנים הללו נמנים:

הרב שמואל סלנט והרב דיסקין שאף הוציאו כרוז בו קראו ליהודי התפוצות בבקשת מימון ליהודים השומרים שמיטה כהלכתה.¹

הם מסבירים את התנגדותם בנימוקים אלו:

"לא תחנם"- לפי התורה אסור למכור קרקע לגוי. ומשנה החמירו וקבעו שאין אפילו להשכיר קרקע לגוי "בארץ ישראל משכירין להם בתים, אבל לא שדות" (משנה עבודה זרה א ח)

פירוש הרמב"ם למשנה:²

עיקר איסור דברים אלו מה שאמרה תורה "לא תחנם" (דברים ז, ב), לא תיתן להם חנייה בקרקע, לפי שזה בכלל "לא תחנם".

ואמר "ואין צריך לומר שדות - לפי ששדות יש בהם שני דברים, אחד מטעם לא תחנם, והשני שמבטל מהן הפרשת תרומה ומעשרות."

הרמב"ם מפרש משנה זאת ואומר שאיסור זה נובע משתי סיבות. הראשונה היא איסור "לא תחנם", לא תיתן לגויים חנייה בקרקע. הסיבה השנייה היא המצוות שמקיימים בשדות הארץ, שלא יוכלו לקיימן אם השדות יימכרו לגויים.

ישנם רבנים המחזקים את צידודם באיסור בטענה שגם עבודת האדמה בשביעית אסורה גם בקרקע של נכרי, "אין עודרין עם העכו"ם בשביעית". הרמב"ם פסק בנושא זה "מפני הרואים, שיראו אותם עודרין בשדה בשביעית יחשבו שהוא עושה בשדהו, אבל מן הדין מותר, דליכא מחזיק ידי עוברי עבירה".

כלומר אין היתר לעבוד בשמיטה בשדה מכור, מכיוון שאנשים שיעברו על יד השדה עלולים לחשוב שהוא חוטא ועובר על האיסור, ולכן נאסרה העבודה בשדה בשנת השמיטה.

כמה רבנים העלו טענה, שגם אם היתר המכירה היה מוצדק לפני הקמת המדינה, הרי שהמצב לאחר הקמת המדינה שונה באופן מהותי:

הרב שלמה גורן כתב: "לאחר תקומת המדינה, כאשר כל אדמות ארץ ישראל הן תחת הריבונות של ישראל, זוהי בעלות-על על כל ארץ ישראל, כאשר כל בעלי האדמות חייבים לשלם מס על האדמות למדינה... לפי זה כאשר המלכות היא של ישראל ומשלמין בארץ ישראל מס למדינה, בוודאי שיש בריבונות ובבעלות זו של המדינה על הארץ, כדי למנוע הפקעת קדושתה על ידי העברת הבעלות

¹ קישור לכרוז המקורי:

https://web.nli.org.il/sites/NLI/Hebrew/digitalibrary/gallery/jewish/shmita/shmita/w/04_L1963.jpg

² דר נזיקין, מסכת עבודה זרה, פרק א, משנה ח

הפרטית שלנו לנכרים. מכיוון שגם לאחר המכירה לנכרי נשארות האדמות תחת בעלות-על של השלטון היהודי, המהווה רשות עליונה על כל אדמות המדינה לפי שיטת התוספות... מכל האמור, ברור שלאחר קום המדינה כאשר רוב ארץ ישראל נתונה בידי יהודים, אין תוקף להיתר המכירה שכתב הגראי"ה קוק בעצמו. או שההיתר נחלש לגמרי ואין לסמוך עליו, ביחוד כאשר מדובר על מכירת כל ארץ ישראל לנכרים כדי להפקיע את קדושתה".³

הרב שלמה גורן מסביר את האיסור בכך: לאחר הקמת מדינת ישראל המיסים שאנו משלמים עוברים למדינת ישראל בניגוד לתקופה שלפני קום המדינה שהיו משלמים את המיסים לגויים. ומסיבה זאת ברור שלמדינה יש ריבונות על השדות האלו והיא שולטת באזור הזה. וגם בעת מכירת השדה לגוי הבעלות העליונה על השדה נשארת של יהודים.

מדבריו של הרב גורן עולה לנו שאלה: לפי דבריו ברגע שיש ריבונות ישראלית על אדמת ארץ ישראל אין תוקף להיתר המכירה. ומכאן עולה השאלה האם יש תוקף להיתר המכירה ביהודה ושומרון ששם אין ריבונות ישראלית? ויותר מכך אם ניתן למכור את הקרקעות, האם למפקד על יהודה ושומרון יש סמכות למכור שטחי B⁴ שהם רק במחציתם בסמכותו?

הפנינו את השאלה לרב אחיקם הלוי, רב הישוב מעלה מכמש שאישר שלפי הרב גורן יש הצדקה להיתר המכירה ביהודה ושומרון.

לגבי שאלתנו בעניין היתר המכירה בשטחי B ביו"ש, לא קיבלנו תשובה מספקת לאחר פנייה למספר רבנים שונים.

³ תוקפו של היתר המכירה לשמיטה עם תקומת המדינה, נדפס במקור בהצופה, י"ב מרחשון תשמ"ז, עמ' 8.
⁴ שטח B הוא מונח שנטבע בהסכם אוסלו ב' 'ומתייחס לשטחים ביהודה ושומרון שנמסרו לשליטה אזרחית של הרשות הפלסטינית, שהוקמה מכוח ההסכם. לרשות נמסרה גם האחריות על שמירת הסדר הציבורי לפלסטינים בשטחים אלה, אך ישראל נותרה סמכות ביטחונית גוברת לצורך הגנה על ישראלים והתמודדות עם איום הטרור

פרק ב' - רבנים המסתייגים מההיתר המוחלט

הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי כותב "עכשיו, כשיש לנו ברוך השם ממשלת ישראל על ארצנו... מצד אחד החמרה בעיית השמיטה... קשה לצרף את ההיתר 'משום ארנונא'... שאין הסברא נותנת להתיר לממשלת ישראל (המצוה גם היא על התורה והמצוה) משום ארנונת ישראל... אבל מצד השני ייתכן לומר... שכיום יש לא רק מסתננים חומסים ושודדים אלא שהננו מוקפים אויבים אורבים לנפש, ושגם שמו עלינו מצור כלכלי ולא על נקלה יש להביא מזון מבחוץ, ומבחינה זו אפשר שיחנו גם הטעם המובא בתוספות (שם) 'משום סכנת נפשות'⁵.

הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי מסביר שבימים עברו ארץ ישראל היתה בשלטון של גויים, שהטילו על החקלאים היהודים מיסים גבוהים, ולכן הפסקת העבודה בשנת שמיטה היתה מביאה לרוב לקריסה כלכלית. אולם, כיום איננו במצב הזה מכיוון שב"ה בארץ ישראל יש שלטון יהודי של מדינה עצמאית, ולא מוטלים על החקלאים מיסים מכבידים כבעבר. לכן לפי הרב טוקצינסקי אין הצדקה מהסיבה הזאת להיתר המכירה.

למרות זאת הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי מצדיק את היתר המכירה בעקבות גורם כלכלי אחר. המדינה היהודית מוקפת אויבים רבים ואיום המלחמה רובץ מעל ראשו תדיר, בנוסף לסכנת השודדים. אם בזמן מלחמה יהיה מחסור במזון, לא נוכל לייבא מזון מארצות הגובלות בישראל ולכן מתיר משום 'סכנת הנפשות'.

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג: "בשמיטה זו חסר לנו הנימוק המפורש... שעכשיו אין הקרקעות שלנו משום דינא דמלכותא שנחשבים בעלי הקרקע רק כאריסים... כי תודה לאל זה נשתנה על ידי מדינת ישראל. ואולם מאידך גיסא, נתחזק בהרבה הנימוק של חיי נפשות וקיום המדינה הישראלית בשום לב לקיבוץ הגלויות ההולך ומתמיד, ומצב התזונה וסכנת המלחמה המאיימת עלינו"⁶.

הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג מתנגד להצדקת היתר המכירה מטעמי בעלות על הקרקע: הוא מסביר שבתקופות בהן שלטו גויים בארץ, כאשר מכרו יהודים חלקת שדה לגויים, השדה איבד בעלות יהודית ועבר לשלטון נוכרי. לכן היתה הצדקה להיתר המכירה.

אולם כיום לאחר קום מדינת ישראל, גם כאשר שדה נמכר לגוי הוא נשאר בשלטון יהודי, ועקב כך אין הצדקה יותר להיתר המכירה.

⁵ הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי, ספר השמיטה, הוצאת מוסד הרב קוק, הדפסה שישית תשנ"ג, עמודים נט - סה - קכו.

⁶ פסקים וכתבים זרעים ס' מז, נ, נג. וראו פסקים וכתבים ג' ס' עב, שם הסתייג מ'אוצר ב"ד'.

הרב טוען שיש סיבה אחרת לאפשר את היתר המכירה: מטעמי פיקוח נפש. עם קום המדינה היהודית ותחילת מפעל קיבוץ הגלויות העצום, סכנת המלחמה גדלה ויש צורך בביטחון תזונתי שמקורו בגידולים חקלאיים בארץ. לכן מתיר הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג את היתר המכירה- כדי להתגונן מפני מצב של רעב המוני.

פרק זה מעלה לנו מספר שאלות כמו: הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג מצדיק את היתר המכירה מסיבת סכנת הרעב בעקבות העולים החדשים הרבים. הרב מתייחס בקטע זה לתקופה הצעירה של מדינת ישראל בה מדינת ישראל קלטה הרבה עולים והכפילה את עצמה בזמן קצר והייתה ענייה מאוד בגלל זה. האם כיום היתר המכירה עדיין מוצדק כשמדינת ישראל לא קולטת מספר רב כל כך של עולים?

שאלה נוספת עולה מדבריו של הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי, הרב מנמק את הצדקת היתר המכירה בימים לפני מדינת ישראל בכך שהייתה סכנה בקריסה כלכלית. גם כיום יש חקלאים בסכנה כלכלית מדוע אין להם הצדקה למכירת השדה מסיבת ה'ארנונא'?

גם את השאלה הזאת הפנינו לרב אחיקם הלוי שאמר שכיום אכן יש הצדקה לחקלאים למכור את השדה. הוא הוסיף שכיום כלכלת ישראל בנויה על החקלאים הללו ומחויבת לשווק תוצרת חקלאית למדינות זרות ובתמורה מקבלת דברים החיוניים לישראל כמו: נשק, כסף רב ועוד, ולכן שנה ללא התוצרת הזו בעקבות השמיטה תיצור בעיה גדולה מאוד לכלכלה הישראלית.

פרק ג' - הרבנים המצדדים בהיתר המכירה

⁷ הרבנים המצדדים בהיתר המכירה הסבירו מדוע איסור "לא תיחנם" אינו מהווה בעיה לעניין היתר המכירה. הם טוענים שלפי מסכת גיטין איסור "לא תיחנם" לא חל על מכירה שהיא להנאתו ולצרכו של היהודי.⁸

הם מוסיפים ומסבירים מדוע השמיטה היא מדרבנן. הם אומרים שניתן לקיים את מצוות השביעית רק בזמן שכל שיבטי ישראל בארץ ובמקומם. ולכן שהוגלו ראובן, גד וחצי המשנה מנחלתם הופסקה מצוות השמיטה מהתורה. "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" - כלומר שכל יושביה בארץ ובמקומם. וכיום גם אם כל השבטים בארץ אנו מעורבים אלה באלה ולכן בטלה מצוות השביעית. טיעון נוסף הוא שהשנה השביעית תלויה בשנת היובל ובגלל שמצוות היובל בטלה, איתה נתבטלה גם מצוות השביעית.⁹

הרב יצחק אלחנן ספקטור מקובנה שהיה בראש הרבנים המתירים את ההיתר בזמן הפולמוס בשנת תרמ"ט, הציג למכור את השדות והכרמים לגויים למשך שנתיים בלבד כך שגויים יעבדו את השדות בשנת השמיטה ובשנה לפניה. לאנשים שאין ביכולתם להעסיק עובדים גויים התיר לעבוד בעצמם. בשיטה זאת תמכו הרב שמואל מוהליבר, הרב ישראל יהושע דקוטנא והרב שמואל זאנוויל. למרות התנגדותו של הרב שמואל סלנט שפנה אלי הרב ספקטור הרב נשאר בטוח בעמדתו ואף כתב במכתבו לרב שמואל מוהליבר שאפילו לא טרח לענות לו.¹⁰

הרב קוק ספג ביקורת רבה כמו שאר הרבנים המתירים מצד שומרי השמיטה כהלכתה. אולם דבר זה לא החליש את עמדתו, הוא ביסס אותה בספרו "שבת הארץ" - "ואגב, בימינו אנו נעשו פתאום כמה מן הצעירים והקיבוצים צדיקים וישרים ואינם יכולים לעכל את היתר המכירה לנכרי, שהיא לדעתם הערמה והתחכמות לעקוף את דרך המלך, ומתוך רוב ישרות מציעים לחפש דרכים של סתם היתר, על יסוד זה שכל חיוב השמיטה בזמן הזה הוא מדרבנן ובמקום פסידא לא גזרו רבנן, וכיוצא בזה. ולהם ייאמר: אחת משתי אלה. או שאין אתם רוצים ב"פשרות", ואזי תהיו עקביים, ותשמרו את השמיטה לדקדוקיה ופרטיה, כדרך שעושים פועלי אגוד"י וכפר-חב"ד. או - אם אין אפשרות מצד המציאות לכך - עליכם להשתמש בהיתר המכירה."

הרב עונה לביקורת ומסביר את היתר המכירה כך- שהיתר המכירה נכתב, רבנן לא כללו את האנשים המפסידים משנת השמיטה. ולכן אם לחקלאי אין יכולת לשמור שמיטה במלואה עדיף שישתמש בהיתר המכירה.

הרב קוק מחזק את עמדתו גם בעזרת כתיבת איגרות ותשובות רבות.

הרב קוק אף ניסח את נוסח השטר, הוא כתב כך:

⁷ עולמות, היתר מכירה, פרק ו'

⁸ רבי משה ב"ר נחמן, חידושי הרמב"ן, גיטין דף ל"ב, ב

⁹ היתר המכירה מלכתחילה, ערוץ שבע, הרב אליעזר מלמד <https://www.inn.co.il/news/526987>

¹⁰ מכתב שני של הרב יצחק אלחנן ספקטור לרב שמואל מוהליבר, ד' סיוון תרמ"ח

"מודה אני הח"מ, וחת"י תעיד עלי כמאה עדים כשונ"א, איך שע"פ כח ההרשאות של אחינו ב"י בעלי האחוזות בארץ ישראל, בין אותם שיש להם אחוזות בקנין גמור, ע"י מכירה גמורה, בין אותם שיש להם בשכירות, בין באי כח ואנטלרים ושותפים ואפורופסים, בכלל כל אותם שיש כח בהרשאתם, שנתנו לי בין בכתב בין בעל פה, למכור או להשכיר, את קרקעותיהם, וכל הנטיעות והצמחים שעליהם, שיש להם בארץ ישראל, בכח ההרשאות הנ"ל הרי אני מוכר מעכשיו במכירה גמורה וחלוטה, מזמן הנקוב למטה עד סוף שנת תרע"א הבעל"ט את כל הקרקעות הנ"ל שיש בכח למכרם, והריני משכיר את כל מה שיש בכח להשכירם, והמכירה וכן השכירות הנ"ל היא גמורה וחלוטה למשך זמן הנ"ל, בלא שום שיור ובלא שום תנאי, וקנויה מעתה להאדון...

הקונה כל הקרקעות הנ"ל בקנין גמור ומוחלט, גוף ופירות, ויש לו רשות לחפור בהן בורות שיחין ומערות, ולשנותם בכל מיני שינוי שבעולם, וכל הנטיעות והצמחים שעליהם, הכל הנני מקנה בכח ההרשאות הנ"ל להאדון הקונה הנ"ל, על משך זמן הנ"ל, בקנין גמור ומוחלט, את שאפשר ע"פ כח ההרשאות הנ"ל למכור – במכירה גמורה, וכל מה שא"א כ"א להשכיר – בשכירות גמורה. ומעתה קמו כל הקרקעות הנ"ל וגידוליהם ברשותו של האדון הקונה הנ"ל, מתהום ארעא עד רום רקיעא, ע"פ האופנים הנ"ל"....¹¹

¹¹משפט כהן סי' פח

פרק ד'- היתר מכירה לגינת נוי

היתר המכירה נותר לצורך שעות דוחק בלבד בהן יש סכנה ממשית לפרנסתו של החקלאי ואדמות ארץ ישראל. אך מכאן עולה השאלה הנוגעת לעיריות ואנשים פרטיים שאינם חקלאים בהכרח - האם יש הצדקה למכור לגוי בהיתר מכירה חלקה המשמשת כגינת נוי?

הפסיקה החד משמעית של הרבנות והרב יעקב אריאל היא שאין היתר למכור את הגינה מכיוון אין הדבר מוגדר כ"שעת דוחק". קיום הגינה איננו הכרחי, ומשמש ליופי בלבד. הרב אריאל מוסיף שראוי להכין את הגינה מבעוד השנה השישית על מנת שנוכל ליהנות מנויה גם בשנה השביעית.¹²

לעומת פסיקה זאת של הרבנות, הרב עובדיה יוסף מחדד את הפתרון ההלכתי למקרה של גינת נוי משותפת שחלק משותפיה לא שומרי תורה ומצוות.

הוא כותב שלבעיה זאת שלושה פתרונות, הפתרון האידיאלי הוא לשכנע את שאר שותפי הגינה לא לבצע בגינה מלאכות אסורות בשמיטה. אך אם הם אינם מסכימים, שומר המצוות יפנה לשתי הדרכים האחרות. הדרך השנייה היא הפקרת חלקו בגינה המשותפת ובכך מסיר את שותפתו בדבר העברה. אם הוא אינו מעונין להפקיר את גינתו, יפנה לוועד הבית בבקשת ייפוי כוח על מנת למכור את הקרקע לגוי באמצעות הרבנות המקומית.

¹² הרבנות הראשית -והרב יעקב אריאל, מדריך שמיטה הרבנות הראשית- תשע"ד, פרק א סעיף א

פרק ו'- מלאכות המותרות באדמה בשדה מכור

הוכחנו בפרקים הקודמים (פרקים ב' ו- ג') כי ישנם רבנים המצדדים בהיתר המכירה, או תומכים בהיתר חלקי. אם כך נשאלת השאלה- מתוך המלאכות הרבות שיש לבצע על מנת לגדל תוצרת חקלאית בחלקת שדה, מטע או כרם, איזה מהמלאכות מותרות?

בקרב התומכים בהיתר המכירה גישות שונות לגבי איסורי המלאכה לאחר המכירה.

רבי משה מטראני אומר: "דמה לי לעבודה מה לי לקדושת הפירות, דכולא חד טעמא היא."¹³ כוונתו היא שאם אין קדושה בפירות של נכרי אין גם איסור עבודה בקרקע. כל המלאכות מותרות. רבי ברוך בן רבי יצחק כותב בספרו ספר התרומה: "נוכל לומר דבשביעית [בזמן הזה, שהיא מדרבנן] מותר לחרוש ולזרוע בקרקע העכו"ם אפילו מדרבנן."¹⁴

הרב מסביר כי לדעתו בקרקע מכורה לגוי מותר לבצע חרישה וזריעה. ההסבר הוא שבימינו חובת השמיטה היא מדרבנן ולא מדאורייתא ולכן מותר לבצע מלאכות אלה בשדה מכור.

לעומתו, החזון איש טוען: "והא דנחלקו חכמי צפת היינו רק לעניין קדושת הפירות, אבל חרישה וזריעה ושאר עבודות לכו"ע אין חילוק בין עובד בקרקע ישראל לעובד בקרקע נכרי, בין עושה מלאכה דאורייתא או דרבנן, דקדושת הארץ לכולי עלמא לא פקע."¹⁵

כלומר, למרות שנחלקו דעות הרבנים בעניין קדושת הפירות הגדלים בשדה מכור, אין ספק שהם הסכימו שכל המלאכות אסורות בשדה זה, בין אם מלאכות שנאסרו מהתורה או מחכמים.

לסיכום, גם בנושא המלאכות המותרות לביצוע בשדה מכור לגוי נחלקות הדעות ואין פסיקה אחת חד משמעית.

¹³ שאלות ותשובות אבקת רוכל, סימן כ"ג

¹⁴ ספר התרומה (הלכות ארץ ישראל, עמ' סג)

¹⁵ החזון איש מאת אברהם ישעיהו קרליץ, כ' סוף אות ז'

סיכום-

בנושא היתר המכירה נחלקו הדעות, ויש טיעונים שונים לכל צד.

טיעונם של הרבנים האוסרים על היתר המכירה:

ראשית הם מתייחסים לאיסור "לא תחנם", אשר אוסר מדאורייתא על מכירת קרקע בארץ ישראל לגוי.

סיבה נוספת היא ביטול קיום המצוות התלויות בארץ שמתרחש כאשר הבעלות על הקרקע עוברת לגוי בהיתר מכירה.

ישנם רבנים הטוענים שגם אם היתה הצדקה בעבר לאחר הקמת מדינת ישראל היתר לא תקף מכוון שישנה ריבונות ישראלית על הקרקע. לכן גם אם הקרקע באופן פרטי היא של גוי היא עדיין חלק ממדינת ישראל.

טענותיהם של הרבנים המצדדים בהיתר ותשובותיהם למתנגדים:

לכתחילה טיעונם המרכזי הוא שכיום מצוות השמיטה היא מדרבנן בניגוד לעבר שהיתה מדאורייתא.

תשובתם לטענתם של המתנגדים בנוגע לאיסור "לא תחנם" היא שלפי מסכת גיטין איסור "לא תחנם" לא חל על מכירות שהן לצורכו ולהנאתו של היהודי.

ישנם רבנים המתירים את ההיתר מפני סכנת הנפשות ובשעות הדוחק בלבד.

במדינת ישראל כיום, סכנת המלחמה רובצת מעל ראשו באופן תמידי. הצורך בגידולים חקלאיים ישראלים הוא חיוני, על מנת שנוכל בזמן משבר לספק ביטחון תזונתי לאזרחי המדינה ללא תלות בייבוא.

נימוק נוסף לתמיכתם בהיתר הוא שבזמנינו לפעמים לא ניתן לקיים שמיטה כמלואה. מכירת השדה לגוי והפקעת קדושתה של הקרקע מונעים את העבירה על מצוות השמיטה ואפילו עדיף למכור את הקרקע.

רפלקציה:

החלטנו לבחור דווקא את נושא זה לעבודת החקר שלנו כי הוא עניין אותנו מאוד. רצינו להכיר יותר את המושג של היתר מכירה ולהבין אותו. את היתר המכירה אנחנו פוגשות במהלך היום יום בזמן הקניות לדוגמה, כאשר במדפי הסופר סוגים שונים של הכשרים לירקות ופירות בשמיטה ואחד מהם הוא היתר מכירה.

תובנה שאנחנו לוקחות לחיינו מהעבודה, היא הכרה בחשיבות הדקדוק במצוות עד לפרטים הקטנים. הרבנים השונים שהחוו דעתם בנושא היתר המכירה, כיצד הוא מתבצע בפועל ואיך המכירה משפיע על המלאכות בשדה ועל התנובה החקלאית, לימדו אותנו את הערך העצום שיש בכל פרט ופרט בביצוע המצווה.

בתהליך הכתיבה היה מורכב למצוא את מקורות המידע, להסביר את משמעתם, לחבר ביניהם ולרכז את כל הנושאים שנכנסו לעבודה. בנוסף היה קשה לפעמים לעבוד כצוות של שתי כותבות. קושי נוסף שהיה לנו הוא התשובות שקיבלנו במענה לשאלת היתר המכירה השטחי B שהפנינו לרבנים שונים. המענה שקיבלנו לא היה מספק ולא קיבלנו תשובה ברורה.

התמודדנו עם הבעיות בעזרת התייעצות עם הרב ידידיה, וחלוקת העבודה לשתינו בצורה שמתאימה לכל אחת.

ביבליוגרפיה:

- ❖ קישור לכרוז המקורי:
https://web.nli.org.il/sites/NLI/Hebrew/digitallibrary/gallery/jewish/shmita/shmita/w/04_L1963_jpg.jpg
- ❖ סדר נזיקין, מסכת עבודה זרה, פרק א, משנה ח
- ❖ תוקפו של היתר המכירה לשמיטה עם תקומת המדינה", נדפס במקור בהצופה, "ב מרחשון תשמ"ז,
- ❖ ויקפדיה, שטחי B:
- ❖ https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A9%D7%98%D7%97_B
- ❖ הרבנות הראשית -והרב יעקב אריאל, מדריך שמיטה הרבנות הראשית- תשע"ד, פרק א סעיף א עמ' 8.
- ❖ הרב יחיאל מיכל טוקצינסקי, ספר השמיטה, הוצאת מוסד הרב קוק, הדפסה שישיית תשנ"ג, עמודים נט - סה - קכו.
- ❖ פסקים וכתבים זרעים ס' מז, נ, נג. וראו פסקים וכתבים ג' ס' עב, שם הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג הסתייג מ'אוצר ב"ד'
- ❖ עולמות, היתר מכירה, פרק ו'
- ❖ רבי משה ב"ר נחמן, חידושי הרמב"ן, גיטין דף ל", ב
- ❖ היתר המכירה מלכתחילה, ערוץ שבע, הרב אליעזר מלמד,
<https://www.inn.co.il/news/526987>

- ❖ מכתב שני של הרב יצחק אלחנן ספקטור לרב שמואל מוהליבר, ד' סיוון תרמ"ח
<https://web.nli.org.il/sites/nli/hebrew/digitallibrary/gallery/jewish/shmita/pages/1.a.spx>
- ❖ פניני הלכה, היתר מכירה, פרק ז'
- ❖ משפט כהן סי' פח
- ❖ החזון איש מאת אברהם ישעיהו קרליץ, כ' סוף אות ז'
- ❖ שאלות ותשובות אבקת רוכל, סימן כ"ג
- ❖ ספר התרומה (הלכות ארץ ישראל, עמ' סג)
- ❖ תוקפו של היתר המכירה לשמיטה עם תקומת המדינה", נדפס במקור בהצופה, י"ב מרחשון תשמ"ז, עמ' 8.